jeff wall: 1947'de bir doğum günü partisinde bir vantrilok

jeff wall

Kaza ancak bir düzen içinde mümkündür. Sanat eserinde, sanatçının planı dışında kendiliğinden ortaya çıkan rastlantılar ancak bir disiplin, proje, program içinde, adına ne dersek diyelim bir tasarım içinde var olur. Sanat eseri bir tasarımdır; ama bu, onun algılanışı ile ilgili bir sınırlama içermez, çünkü sanatçı ne kadar iyi bir tasarım yaparsa yapsın her uygulama, bir mükemmel olmama (imperfection) içerir. Yaşantı veya doğa işte buradan sanat eserine sızar. Sonuçta insanların uzağında bir tavan arasında, kusursuz bir "ne yaptığı" bilgisiyle üreten sanatçı, hayatın tam ortasına fırlattığı eserinde, hiç farkında olmadığı kadar güzeldir, farklıdır, yararlıdır. Bir sanat eserine kusursuz olduğu için saygı duyarız, ama kusurları nedeniyle severiz. Jeff Wall'la benim aramdaki duvarın ortadan kalktığı aralık burası.

Jeff Wall 1946 doğumlu Kanadalı fotoğraf sanatçısı. Türkiye'de pek tanınmasa da fotoğrafları 30 yıldan fazla bir süredir, uluslararası arenada geniş bir biçimde sergileniyor, yankı uyandırıyor. Aşağıdaki sözler Jeff Wall'un 2010 olimpiyatlarının simgesi haline gelen Pekin'deki "Kuş Yuvası" lakaplı stadyumu da tasarlayan önemli modern mimar Jacques Herzog'la bir konuşmasından alınma.

> *Günümüzde birçok insan, gayet iyi düşünülmüş, iyi tasarlanmış, iyi işlenmiş, kendinin çok farkında şeyler – sanat eserleri, binalar, yayınlar, etkinlikler ve benzerleri – yapmakta çok iyiler, çok becerikliler. 'Kültürel üretim'imizin tamamı bu durumda. Tuhaf, kötü veya çirkin değil bu durum, tersine iyi, ancak aynı zamanda bunlar vasat, modaya uygun, olmasa da olur eserler ve bu nedenle de iç karartıcılar. İç karartıcılık günümüzün önemli bir sorunu. Belki bu durum beklenebilir bir başarısızlıktan kaynaklanmıyor, tersine vasatlık kültürünün yaygın başarısından, vasatın kalitesinin yükselmesinden ileri geliyor. [Pictures of Architecture]*

1990 tarihli yukarıdaki fotoğrafın adı "1947'de Bir Doğum Günü Partisinde Bir Vantrilok". Herhalde bir sanat eseri aynı anda ancak bu kadar hem tasarlanmış, hem de hayata dair olabilir. Her köşesinde bir hikâye içeren savaş sonrası bir karanlık var bu fotoğrafta, çok umutsuz, çok klostrofobik. Savaş sonrası hakkında, mutsuzluk hakkında bir fotoğraf. Gerçek bir mutsuzluk, sadece ve sadece mutlu olmak için gereken her şeyin bulunduğu bir yerde olabilir: savaş bitmiştir, bugün doğum günümdür, annem yeni kıyafetler almıştır, balonlar almışızdır, eve vantrilok bile çağırmışızdır, yanımda arkadaşlarım, önümde upuzun bir gelecek… Peki, hâlâ nereden sızıyor bu resme bu karanlık?

enis akın

al büm eyle

Karanlıkta gerine bilirsin tüm ellerinle. Gerin.
Fiziği seversin, kedi ile konuşmuşluğun yok ve
ne güzelsin?
Azar bir gün düz daha gelir
azar, bir gün düz daha gelir,
sakın, sığın ve bekleme artık bir çarşambaay.
paralel görürsün sel görürsün
yolları kin bilir kin basar.
Sakındım ve sığındım ve venüsü masanın lambası olarak
hediye ediyorsun
çok teşekkür ama
mesela; yağmurunda ıslandın eve girdin
ekmek kızart tereyağını dolaptan çıkart mı?
Tam tarif verme silah olarak
ciğerlerine iyi bak,
ballı süt iç ve gitme lütfen artık bir yerlere falan gitme artık,
Ben de gideceğim çünkü ev büyük, büyük ev ablukadaay.
müjde ver ve sigara yak ve yatağının fişini açık bırak.
Yeni bir tür galaksi düşün, ben düşündüm
otobüs çek, yolcu ol dedim şimdi kötü mü?
kesin kuşlar konmuş ve havalanmıştır geri
donmuş yollarda yürüyebilirsin, ayakkabın su alacak.
Atkını dolaba kaldırdım, dışarı çıkarsan bereni tak.
Erken kalk,
Çiçekleri sulama da konuşmayı öğrensinler,
çok saçma
kışın
yazlığa gidersen, aranın ışığını açık bırak.

jeff wall: genç işçiler

aysu akcan

nal çivisi

jeff wall: genç işçiler

Baktım da gördüm balkıyan nal çivisini
Demek ki bir at geçmiş buradan
Kim bilir ne zaman
Ezilmiştir uzun otlar

Elimde güz sayısı çıkmış bir dergi
Geldim de gördüm nal çivisini
Eğilip aldım otlar arasından
Isınmış güneşte gün boyu

Parlayan ne? Bir 'hiç' öğle sıcağında
Bir atın dörtnala giderken düşürdüğü
Ezip geçtiği otların arasında
Kalmış öyle atın acısı da

Bir nal çivisi kadar değilim
Alıştım da buna, ivedi durdum
Türkçenin yokluk kapısına

ahmet ada

jeff wall: genç işçiler

merdivene gazel

eski bir adam oldum ben yağmurlarım kurudu
zaman durmaz akardı ellerimden saatlerim size kurulu

diri atlarım vardı benim koştururdu semalarınızda
çalınırdı her gece ahir zaman avuçlarımdan

benim büyülü sözlerim vardı kulaklarınızda size hiç söylemeyeceğim
bela satan bakışlarım saklanırdı düşlerinizde yüzünüz sürmeyeceğim

bir zehri zemberek başım vardı dizlerinizde söz verecek
beklemeyin siz hiç ellerimi gitti o dönmeyecek

sustum ben sonsuzluğum kaldı bir ateşlere sürülecek

ercan ezilmez

sapsarı istanbul daha da kıç tuzla

Öyleyse, yıkılmak yok diyor bir ölüyle hiç
Dansetmedin mi, gıdıklamadın mı bir ölüyü sanki hiç
Hadi köşede bekleyelim
Talihin kay kaylarla geçmesini önümüzden
Çıkar cebini, bir fotoğrafını çek
En azından bir şey flu olsun
İkimizden biri en azından
Çikolata yesin şişirilmiş çocukluğunda

Her Teddy kadar ben de bir ağaca bağlanmıştım
Vurulduğumda vurulduğumda –dur

İsterdim ki börülce kadar gözyaşlarım
İsterdim ki sapsarı bir yüzüm, bekletilmiş
Kıvama gelmiş konuşma hakkım
Düzeni koru, laleleri ezme laleleri ezme
Demekten hoşlandığım bir sevgilim
Gerçekten bir şey hissetmedim hissetmedim –sis
Bastığında isterdim ki ayağımı boğazından çekmiyim

Düz hesap ben hep burdaydım işlendiyse suç
En azından burda işlediğim kesin
İki yumurtayı keyifle tokuşturur ya da peşinden koşturur gibi
İçim giderek İstanbul'a işediğim kesin

Sıkılmış iki göz kapağı, sonra bırakılınca
Kuklasız iki reçeteyi elinden düşüren telaşla
Yularlarından çekilmiş iki balkon demiri
Sıcak basmış yüzeye, önce elimi gezdirip
İçi serindir belki diyerek deşiyorum
Öldürene dek, sonra
Ve serinmiş
Caddebostan

Orda değil, düz hesapla bir kaç gündür Kabataş'ta
bağdaş kurmuş bekliyorum bir konuşma hakkını
pamuk helva pamuk helva sorsana
herkes kadar sen de bir kaşık suda
boğulduğunda boğulduğunda –kıç burası mı?

jeff wall: genç işçiler

süreyyya evren

tüfekli adamsız olamayan

2000 yılına ait "Tüfekli Adam" Jeff Wall'un belirsizlik üzerine bir çalışması. Bir şey "hakkında" olduğu konusunda hiçbir belirsizlik olmamakla beraber ne hakkında olduğu tam anlamıyla belirsiz. Fotoğrafın merkezinde yer alan, kim olduğu, niye neye nişan aldığı belli olmayan bir adam, muhtemelen dünyanın "batı" adı verilen ülkelerinden birinde, bir kenar mahallede, bir bina ile arsa arasında nişan alır gibi yapıyor, ama aslında nişan aldığını bile tam olarak söyleyemiyoruz, elinde bir tüfek olmaması bir yana, nişan aldığı yerde bir boşluk olması incelikle hesaplanmış.

Her şey bir tüfeğin ve tüfekli adamın etrafında dönüyor, ancak ortada bir tüfek yok, dolayısıyla merkeze yönlendiren bütün işaretler bir merkezin olmamasıyla infilak ediyor ve gözümüzü alamadığımız bu fotoğrafı bir kez görünce artık unutamayacağımızı anlıyoruz. Bu bir savaş yeri, ama savaş yok. Belki bir aksiyon var, ama burada ve bugün değil. Başka bir coğrafyada ve başka bir zamandaki aksiyonlara gönderen bir "aksiyonsuzluk" var bu fotoğrafta. Sessizliğine şaşırıyoruz bakarken.

Her şey en ince ayrıntısına kadar tasarlanmış, ancak tasarlama faaliyeti belirsizliği yenmek üzere değil, tam tersine bir belirsizlik kurmak üzere kullanılmış; bu fotoğrafta basit bir "tasarlamama" işleminden değil tam tersine belirsizleştirmeyi hedefleyen bir aşırı tasarımdan söz edebiliriz. Fotoğrafın ortasındaki ağaç hariç, adamın tüfeğinden başlayarak, her şey eksik, her şey yarım olsa da fotoğrafın kalın bir bildiri içerdiği konusunda kuşkuya yer yok. Belirsizlikle ne belirtilebilir? Sözün içerdiği işareti reddeden bir söz, sürekli bozan, belirsizleştiren, kendini yadsıyan bir dil. Bağıra bağıra söylenen bir "bilmiyorum"? Haykıran bir **bilmiyorum!** Bilmenin, belirginleştirmenin çirkinleştiği bir çağa yapılmış bir vurgu mu?

Olmayan bir hedefe olmayan bir tüfekle nişan alan bir adamın eksik fotoğrafında geriye kalan nedir? İnsanın nesnesiz kötülük arzusu mu?

enis akın

yeni başlayanlar için dakuşlar

jeff wall: genç işçiler

ve sonra sözlüklerde yer almayan şekilde kolu ağırıdı ve sonra da kolu ağırıdı, kolu ağırıdı, kolu ağırınca o doktora süreksiz gider, o dktora demiştir: "ey şahadet ederim ki kolum ağırımaktadır. bu kolum ve özellikle de bu kolum epey ağırıdı. ardından dahi..." doktr o konuşmasını bitirmeden lafı bölmüş, diyerek gibi bakarak; "hastasın! bütün bildiğim değerler üzerine ben yemin ederim ki senin kolun ağırıyordur. ben, doktor, sana birtakım ilaçlar yazmak hakkında düşüncelere sahibim. bunu yapacağım. öyle ki bu ilaçlar, birtakım, rengarenk hep olarak boğazından geçsinler diye."

o, bunu anladı, reçetesini ağlayarak alıp, oraya, gelip, içme eylemi:
hz. etki etmeme prensibi
kol hep ağırıdı bir hayvanın konuşmaya başlayan dili üzerine,
susmaksızın uzaktan izlence nehiri düşünerek –
şüphesiz konacak yer bulamamak hakkında idir de hiç.

özgür göreçki

beyazmanto 16, ocak2011. beyazmanto ücretsiz ve periyodsuzdur. elektronik olarak ve posta yoluyla ulaştırılır. iletişim: pk 10 kuzguncuk, istanbul 34674 veya beyazmanto@hotmail.com (kağıt kopya olarak gönderilmesini istiyorsanız bize adresinizi bilgilendirebilirsiniz) bilgisayarlarını yeni açan izleyicilerimiz için eski sayılar: www.beyazmanto.com

ve romans: son

bir zaman inanmıştım kışların romansına. sobadan zehirlenme haberlerindekine. zehirlenmeyenler çok akıllı oluyor. yoksa kim haber yapacak. kanamayan, çirkin, az konuşan, iğrenç herifler. alman hastanesinde sabaha kadar ağlasa da. yok bir romans, çukurcuma'da, müflis avukatların telefon konuşmasında. yaşlı burjuvanın daha yaşlı köpeğine üzülmesinde. uzaktan berbat görünüyor, ama olmaz. daha sade soramadığım bir soruyla: kapıcının küçük kızı için benzeri imkansız bir saç modeli bilen var mı?

" e,ö., bayram nedeni ile kuaföre giderek saçlarını düz, küt kestirdi. aynı sitede oturan 12 yaşındaki s.ö., e'nin saçlarını kendisi gibi kestirdiğini görünce kıskançlık krizine girdi. s.ö., giriş katının merdivenlerinde karşılaştığı e.ö ile 'sen kapıcının kızısın. sizler kapıcısınız. saçlarını benim gibi nasıl kestirirsin? diyerek tartıştıktan sonra itti. dengesini kaybeden e.ö. merdivenlerden yuvarlanarak apartmanın giriş kapısının camından dışarıya fırladı".

lüks bir et lokantasında. lüks et derken berbat bir his. etini kesemeyen bir fahişenin çaresizliği. ete zam geldiğinde hükümete küfreden babasını düşünürken. biraz romans? sanmam.

boyner, cunda, diyarbakır, halay. çekerken. markasını hatırlayamadığım bir pabuçla burjuva hümanizminin en adi pratiği. mel'den bir noel kartı gelir. sidney'de koalalar için bir okul açılmış. koalaları severim. koalalı bir anahtarlığım var diye değil. severim işte ama okul sevmem.

biraz zorlamayla belki burda bir romans. ya da fatih'teki kahvenin. gırtlak kanseri ocakçısında. "fatih atpazarı acayip değişmiş". ara sokakta hemen bir parkyeri fethetmek lazım.

beyaz eşya hamallarının çocukluğundaki travmayı araştıran. araştırmacının travmasında. bunu atlatamazsın yavrum: travma. palavraya benzeyen bir kelimedir. beyaz cipin su sıçratması.

çılgın ve sert bebişlerin şifrelerini unuttuklarında. bütün şifrelerini. emaillere bakamadan ölünmek. onlara ne oluyor sonradan. bir halt olmaz.

bence fazla uzun
yaşa yaşa bitmiyor
yaratıldık, çok sevindik, harikaydı!
bilmediğimden soruyorum
bir klip kadarı yetmez mi
biraz hızlandıralım:

filmlerde ve gerçeklerde
bir yerde bir nehir hayatı olmalı mutlaka
biraz hızlandıralım:

jeff wall: genç işçiler

şehit fethi bey, cumhuriyet, yavrukurt, peyami safa, sualtı, zola, zarifoğlu, ihya, ali, karşıyaka alaybey, üsküdar, hasanpaşa, ismetabi, ilk ve son senim, yüzüncü yıl, laleli, üretmen han, yönelişler, sualtı, rumeli caddesi, dördüncü cumhuriyet, sualtı, beşinci şart ve toprak. ve toprak.

osman konuk